

Elk levensverhaal is het waard om verteld, gehoord en gelezen te worden. Dat is het uitgangspunt van stichting Walk of Life, dat levensverhalen van 'mensen zonder netwerk' laat optekenen en bewaren in een databank. Drugspastor Zwanine Siedenburg bedacht samen met oud-ombudsman Arre Zuurmond dat niemand naamloos ten onder mag gaan. Arre gaat nu de regio Rotterdam leiden, startend in de Pauluskerk. En hij is hard op zoek naar vrijwilligers.

tekst Astrid van Unen beeld Henriëtte Guest

Deze verhalen mogen niet verloren gaan

Stichting Walk of Life strijkt neer in Rotterdam

Te vaak nog worden mensen begraven die geen sociaal netwerk hebben. Dan is er dus niemand die nog iets over het leven en karakter van de overledene kan vertellen. Die zorg delen Zwanine Siedenburg en Arre Zuurmond met elkaar in 2021, tijdens

de informatie ontbreekt. Samen bedenken ze tijdens die bewuste wandeling dat er een database moet komen waarin alle levensverhalen van mensen met verbroken netwerk kunnen worden opgeslagen, zodat ze niet verloren gaan. Niet alleen om een mooie, persoonlijke uitvaart te kunnen verzorgen, maar ook omdat deze mensen veel hebben meegemaakt. Gebeurtenissen waar de rest van de wereld geen weet van heeft, maar hierover wel mag horen. Ze bedenken voor dit initiatief direct een naam: 'Walk of Life'.

De stichting ziet midden 2023 het levenslicht. De eerste financiering komt uit onverwachte hoek: Siedenburg ontmoet bij toeval toenmalig minister Grapperhaus en vertelt over het project. Hij zorgt dat ze aan de slag kan. Als projectleider begint ze in Amsterdam, waarna Walk of Life wordt uitgerold naar Haarlem, Apeldoorn, Utrecht en nu Rotterdam. Arre Zuurmond (65) is in december in deze regio begonnen als coördinator. "Mijn overtuiging is: elk levensverhaal is het waard om verteld, gehoord en gelezen te worden", zegt hij. "Maar van deze groep mensen, de dak- en thuislozen, de drugsverslaafden, de ongedocumenteerden, worden de verhalen niet verteld. Dat vind ik verdrietig en onmenselijk. Zonder dat jouw levensverhaal verteld wordt, kun je niet sterven en begraven worden."

een wandeling in coronatijd op het Amsterdamse Java-eiland. Beiden maken eenzame uitvaarten mee, afscheidsdiensten waar niemand iets kan vertellen over de overledene, simpelweg omdat

Pauluskerk Walk of Life een plek biedt om interviews af te nemen. Hij heeft er zelf al enkele gedaan en zegt steeds opnieuw geraakt te worden door de diversiteit aan verhalen van kwetsbare medemensen. "Als je met hen praat, blijken het altijd interessante mensen te zijn, die misschien niet altijd op het rechte pad zaten en veel leed hebben ervaren, maar zeker bijzondere dingen hebben meegemaakt. Het is leerzaam en spannend om met hen in

gesprek te komen." De levensverhalen worden verzameld in een database, waaruit begrafenisondernemers, maar ook geestelijk verzorgers kunnen putten als iemand zonder netwerk overlijdt. Ze worden tevens opgeslagen in de verschillende stadsarchieven, zodat historici over honderd jaar nog kunnen lezen hoe kwetsbare medemensen in onze steden leefden. "Daarnaast", zegt Zuurmond, "is deze

'Te vaak nog worden mensen begraven die geen sociaal netwerk hebben'

Uit het sociaal testament van een ongedocumenteerde in Rotterdam

"Achteraf denk ik: was ik maar in Afrika gebleven, dan was ik maar één keer doodgegaan. Hier ga ik iedere dag weer opnieuw dood. Mijn leven is verziekt en gebrandmerkt, door de slordigheid van een ambtenaar. Noodgedwongen heb ik zware lessen geleerd. Wat ik de mensen kan vertellen is 'de criminaliteit is heerlijk qua centjes, maar dat is maar 10 procent van het verhaal. Over de andere 90 procent hoor je niks. Dat boeven gevaar lopen, dat hun naasten gevaar lopen, dat de burens gevaar lopen. Je hoort ook niks over de slachtoffers die zij creëren."

Leerzaam en spannend
De regiocoördinator is blij dat de

Uit het sociaal testament van een ongedocumenteerde in Rotterdam

"Ik wil de burgers laten zien hoe we worden behandeld. Ze duwen jou tot de rand van de menselijkheid en als je dan gaat flippen, zeggen ze: 'Zie je wel, ze hebben gelijk, die gasten zijn monsters.' Dan vraag ik je: wie kwam er nu als eerste? Is het de kip of het ei? De haat en de angst die is gezaaid in hun harten, die wil ik bestrijden."

methode een nieuwe vorm van pastoraal werk. De gesprekken die we voeren, kunnen ook helend werken. Met hen praten over hun leven en met hen daarop reflecteren vanuit oprechte aandacht, dat doet de meesten goed."

Sid-Ahmed Lala (52), die sinds een half jaar in de Pauluskerk woont, heeft zijn levensverhaal inmiddels verteld aan een vrijwilliger van Walk of Life. "Ik vond het zwaar", zegt hij met een donkere blik. "Een heleboel dingen komen naar boven, zoveel emoties. Of het me heeft opgelucht? Dat is een groot woord. Het is eruit gekomen." Lala is al lang betrokken bij allerlei vrijwilligerswerk in en rond de Pauluskerk. Hij doet onder meer de stadstour 'Dakloos in Rotterdam', die door de Pauluskerk is bedacht. Mensen die weten wat het is om dakloos te zijn, nemen geïnteresseerden mee door de straten van Rotterdam. Daar vertellen ze over hun eigen ervaringen, over hoe ze dakloos werden en later hun leven weer op de rit kregen.

'De gesprekken die we voeren, kunnen ook helend werken'

Omdat ik wat ik heb meegemaakt niet anoniem mee het graf in wil nemen. Maar ook hoop ik dat de burger door

"Via de kerk ben ik gevraagd of ik mijn levensverhaal wilde vertellen aan Walk of Life", zegt Lala. "Dat wilde ik wel doen.

onze verhalen wakker geschud wordt en dat ik hiermee het stigma kan bestrijden dat aan daklozen hangt. Ik wil ook de jeugd wijzer maken en beschermen tegen het slechte pad." Hij vindt het belangrijk zijn levensverhaal aan anderen mee te geven. "Ik heb de wereld verteld wat me is aangedaan. Misschien herkennen mensen wat van zichzelf. Ik hoop anderen te inspireren ook hun verhaal te doen. Want zwijgen over mensen die je slecht hebben behandeld, doet hen niet stoppen. Dan gaan ze gewoon door. Zwijgen is hen helpen, en dat wil ik niet meer. Ondanks alle schaamte. Hiertegen te vechten verzacht voor mij de pijn."

Zingeving

Eswalda Waterreus (67) is sinds oktober vrijwilliger van Walk of Life. Samen met de regiocoördinator is ze in december begonnen met interviews in de Pauluskerk. Ze meldde zich voor dit werk naar aanleiding van een bericht in De Havenloods. "Het artikel raakte me, net als het fenomeen eenzame uitvaart. Dat er mensen zijn die niemand hebben om hun verhaal nog te vertellen. In ons welvarend Nederland vind ik dit een trieste constatering." Sinds een jaar is ze met pensioen. Ze doet allerlei vrijwilligerswerk, maar "dit heeft meer zingeving", zegt ze. "Ik zocht er niet naar, maar toen ik erover las, wist ik: dit is een match."

Waterreus werkte lange tijd als ambtenaar en inspecteur en gaf de laatste tien jaar Nederlandse taallessen aan nieuwkomers. "Ik heb iets met taal", vertelt ze. "Voor die taallessen schreef ik mijn eigen lesmateriaal, en maandelijks een dialoog waarmee de nieuwkomers aan de slag konden. Taal is een communicatiemiddel dat heel belangrijk is, waar ook ter wereld, want je kunt er andere mensen mee bereiken." Dat vrijwilligerswerk bij Walk of Life niet alleen taal is, maar ook omgaan met een bijzondere doelgroep, vindt ze geen probleem. "Ik heb in mijn jonge jaren in de psychiatrie gewerkt. Daar leer je heel snel iemand lezen en weet je hoe de hazen lopen. Bovendien hebben we bij Walk of Life hierin ook training gehad."

Inmiddels heeft ze drie interviews gedaan en ze is enthousiast. "Wat me opvalt is dat de meesten zo blij zijn dat ze hun verhaal kunnen doen. Wij zijn vreemden, maar ze vertellen ons de

Links meneer Lala en rechts Arre Zuurmond

meest intieme dingen. Je merkt dan dat je ze kunt helpen door te luisteren en te schrijven." Het is niet de bedoeling in de rol van hulpverlener te schieten; waar

'Ik heb de wereld verteld wat me is aangedaan'

nodig kan een medewerker van de opvanglocatie worden ingelicht, vertelt ze. Komen de ervaringen die ze hoort zeker bij haar eigen beleving? "Ik herken zeker dingen in verhalen, maar het verschil is

Uit het sociaal testament van een ongedocumenteerde in Rotterdam

"Dat er veel mensen zijn die misbruik maken van mensen die hier illegaal zijn, is heel erg, maar gelukkig zijn er ook fijne mensen die een ander gewoon als mens zien, voor wie het niet uitmaakt dat je illegaal in Nederland bent. Dat is heel fijn. Mijn vrienden hebben me laten zien wat liefde en vriendschap is. Wat manieren zijn. Dat heb ik van hen geleerd. Voor hen zou ik zonder aarzelen mijn leven geven."

misschien dat ik altijd mijn eigen kracht heb gevoeld en daardoor geen verkeerde afslag heb genomen. Ik leerde gemakkelijk en kreeg daarover positieve reacties van leraren. Dat doet wat met je zelfvertrouwen. Natuurlijk raakt zo'n verhaal me en dan is het fijn als een geïnterviewde

vertelt dat ze er zoveel aan gehad heeft, omdat ze gehoord werd."

Vanuit het hart

De Walk of Life-afdeling Rotterdam is hard op zoek naar meer vrijwilligers, die niet alleen in de Pauluskerk, maar ook in

andere inloop- en opvanglocaties mensen met een verbroken netwerk willen interviewen. Alle vrijwilligers krijgen eerst een gesprek, daarna een schrijftraining en lessen in het omgaan met de doelgroep. Ze hoeven geen schrijversvakschool of journalistiek te hebben gestudeerd. Ze interviewen aan de hand van vastgestelde vragen en schrijven het verhaal vanuit het hart. Daarna wordt het nog geredigeerd.

'Wij zijn vreemden, maar ze vertellen ons de meest intieme dingen'

Voel je je aangesproken door dit verhaal? Meld je dan aan bij projectleider Zwanine Siedenburg, zwanine.siedenburg@walkoflife.nu.

Een sociaal monumentje

'Ik heb het altijd zelf moeten doen!'

Het allereerste levensverhaal in het kader van Walk of Life, levensverhalen is opgetekend door drugspastor Zwanine Siedenburg en verteld door de van oorsprong Belgische Fred, geboren in 1967 uit Italiaanse immigranten. Tijdens dit eerste interview geldt nog de afspraak: voor wat hoort wat. Fred heeft een paspoort nodig, dus als hij zijn levensverhaal gaat vertellen, moeten Zwanine en haar compaan Arre Zuurmond zorgen voor zijn paspoort. En zo geschiedt.

Fred krijgt een serie vragen waarop hij korte antwoorden geeft. Nee, hij hoeft geen religieuze begrafenis, en nee, hij heeft geen voorkeur voor muziek. Hij aarzelt bij de vraag of hij graag het contact met zijn kinderen zou willen herstellen. Fred was vroeger een fanatiek motorrijder met dure motoren waaraan hij eigenwaarde ontleende. Op de vraag: "Welke boodschap geef je mee aan de achterblijvers?" antwoordt hij: "Het leven is waardeloos. Mijn leven is een accident (op z'n Frans). Ik had er niet moeten zijn." Na wat doorvragen, zegt hij: "Zorg voor je eigen!" Toevoeging van de pastor: Fred denkt altijd aan anderen, is zorgzaam en cijfert zichzelf direct weg als je aardig voor hem bent. Fred heeft weinig liefde gekregen, maar is wel in staat om liefde te geven. Veel mensen die met hem omgaan mogen hem graag. Hij kan relaties aangaan en volhouden.

Boven zijn gedenksteen mag komen te staan:
'Ik heb het altijd zelf moeten doen!'